

nika, moramo zapisati, da je bil zanesljiv mentor mladim piscem, kakor je bil izvrsten profesor na mariborski klasični gimnaziji. Po prvi vojski je potí v literaturo odkrival »utrinčarju« Bratku Kreftu, po drugi pa, med drugimi, Zdravku Slamniku, se pravi Pavletu Zidarju, in Branku Hořmanu.

Življenje Janka Glazerja je trdno temeljilo na besedi. Ni bil njen čarovnik, saj jo je preveč spoštoval. Spoštoval jo je v njeni nezlaganosti in jasnini. Táki je tudi služil in je služila njemu.

Bruno Hartman

Visokošolska in študijska knjižnica v Mariboru

Zapiski, ocene in poročila

PRISPEVEK K PISAVI IN IZGOVARJAVI SODOBNIH GRŠKIH LASTNIH IMEN

Podobno, kakor je v pisavi antičnih grških imen še precej nedoslednosti, je ta zmeda glede sodobnih grških lastnih imen v našem časopisju in RTV-Ljubljana seveda še večja. Ta jezikoslovna vprašanja pa so kočljiva in pereča zlasti v zvezi s spremembami v današnji Grčiji in s krizo na Cipru, kakor tudi z zadevnim poročanjem naših sredstev javnega obveščanja. Zato kar vpijejo po bližnji obravnavi. Pravilno torej ugotavlja naša univerzitetna strokovnjakinja, predvsem za srednjeveško grščino, dr. Erika Mihevc-Gabrovec v reviji Jezik in slovstvo (X, 1965, str. 29—30): »... Prečrkovanje teh imen samo je manjši problem, čeprav nas grščina s svojo tujo pisavo spravlja v zadrego in otežuje odločitve. Prečrkovanje in pregibanje imata skupno veliko težavo, da je praktično nemogoče biti dosleden. Skoraj pri vsakem pravilu, ki ga postavimo, je treba takoj ugotoviti celo vrsto izjem: te je pač raba že uzakonila, niso pa zadosti številne, da bi prevladovale pri oblikovanju pravila.«

Nekaj jasnosti sicer vnaša v to zmedo veljavni slovenski pravopis iz leta 1962, ki to snov obdeluje prvič izčrpneje, vendar žal še vedno pomanjkljivo in deloma napačno. Naš največji klasični filolog doslej pok. profesor Sovrě s svojimi sodelavci postavlja v uvodu le-tega na strani 53, toč. 2 temelje za prečrkovanje novogrških črk in glasov. Precej poučen je v tem tudi slovarski del priročnika. — Slovar slovenskega jezika I se v ta vprašanja ne spušča. Tudi slovarski del ne, ker imen večidel sploh ne navaja. — Slovenska slovnica Bajca, Kolariča in Rupla (popr. izdaja iz l. 1964

na str. 69, o prečrkovanju novogrških glasov) zgoraj navedeni uvod kar v celoti prepisuje. — Malo drugače in tehtneje učbenik Slovenski knjižni jezik I, 1965 Jožeta Toporišiča, str. 165, vendarle pretežno o pisavi starogrških imen. —

Kaj predpisuje torej glede prečrkovanja (pisave in izgovarjave) teh imen uvod v Slovenski pravopis? Ta pravila navajam ponovno, saj jih pred uporabo žal le redki pišočí upoštevajo. Ker pa so, kot napisano, nepopolna in deloma napačna, jim bom pridal svoja stališča, ki izvirajo iz dolgoletne prakse: SP 62, odst. 58, točka 2: »Novogrški β (= beta, izg. vita, op. MT) pišemo in izgovarjamo kot v: Βασιλαα izg. varvara; za glas b si novogrščina pomaga s soglasniško skupino $\mu\pi$: Μπεκιος izg. bekios.« K temu še znani primer Zormpás (prečrkovano) izg. zorbas.

Samostojnih sičnikov in šumnikov novogrščina nima, šumnikov sploh ne. Podobno našemu glasu c izgovarjajo črkovno skupino *ts* (včasih jo izgovarjajo tudi kot č). Pri slovenjenju bi predlagal pisavo *ts*, četudi po tujih vzorcih, ker se je sicer bati, da bi pisano *c* kdo bral kot *k*, zato *Ritsos* (pe-snik), izg. *ricos*, da ga ne bi kdo bral ***ri-kos*.

Ker se tudi grški δ (delta) izgovarja kot spirant (podobno kot angleški zveneči *th*) je dr. Mihevc-Gabrovec predlagala, da bi kazalo uvesti enotno pisavo in pisati *d* oziroma *t* — ali pa po dogovoru nemara tudi *dh* oziroma *th*, samo da bo enkrat pisava enotna. Sam po svojih izkušnjah in da ne

bi zadeve s to težavno pisavo le preveč zapletali — citirana sprememba je žal praktično neizvedljiva — predlagam, da ostanimo kar pri starem, utrjenem; da torej slovenimo delto še kar naprej z *d*, zgled *Dra-gánēs* izg. *draganis*.

Kot naš glas *d* izgovarjajo Grki soglasniško skupino *nd* (včasih jo izgovarjajo tudi *nd*). To skupino pišejo večidel v tujkah in prevzetih lastnih imenih, npr. *Ntinos* izg. *dinos*, okrajšava za *Kostandinos* (pišejo z *nd*), *Panteiēs* izg. *pandelis*, *Antonis* izg. *andonis* ali *adonis*. Nemci praviloma pišejo to skupino z *nd*, za slovensko pravopisno normo pa bi predlagal, da pišimo in izgovarjamo skupino *nt* na začetku imen kot *d*, na sredi pa *nd* ali tudi *d*. Seveda se ne bo svet podrl, če bomo na sredi besede ali na koncu pisali *nt*: *Antónios* izg. *andonios* (= Anton).

Kratki grški *e* (epsilon) se izgovarja kot naš *e*: *Karies* (na Athosu) izg. *karies*, *Kro-kées* (pri Sparti) izg. *krokees*. — Tudi skupina *ai* se izgovarja kot *e*: *Aitolia* izg. *etolija* (po naše *Etolija*). Izjema je le znamenje dveh pik na črki *i*, opozorilo, da je treba izgovarjati oba samoglasnika ločeno.

Kot že SP 62 slovenimo črko *ti* s *f* in ne s *ph*: *Kabátes* izg. *kavatis*.

V podobnih težavah kot pri izgovoru in slovenjenju delte smo pri izgovoru in pisavi *game* (*g*). Ta se izgovarja kot mehki *g*, pred prednjimi samoglasniki (*e* in *i*) pa skoraj kot *j*, zato ga na primer Nemci tudi prečkrujejo z *j*. Za slovenščino predlagam, naj kar ostane pisava *g*: *Digenis* izg. *digenis*, prav tako *Grivas* izg. *grivas*, pa tudi *Aggelos* izg. *angelos*; tudi *g* v skupini *gi* prečkrujemo in izgovarjamo kot *gi*: *Georgios* izg. *georgios*. Kot *g* izgovarjajo Grki dvočrkje *gk*, ki ga izgovarjamo in pišemo kot *ng*: *Gkovóstēs* — *Govostis*, *Gkatsálēs* izg. *gatsalis*, toda *Giágkos* izg. *jangos*, če že ne zapišemo preprosteje kar po naše Janko. V začetku besede bi bilo to skupino prav sloveniti z *g*, sredi besede pa z *ng*, podobno smo predlagali z dvočrkjem tudi pri *nt*.

Črka *hi* izgovarjajo Grki kot *h*, vendar malo trše kot mi. Poudariti pa moram, da je ne gre sloveniti s *ch* (kot delajo Nemci), torej pišemo in izgovarjamo samo *Niarhos* (*ne -ch-*), *Hios* izg. *hios* (otok), *Arahóba* izg. *arahova* (mesto, slov. Orehovica). — Grški dolgi *ē* (strgr. *eta*, novogrško *ita*) izgovarjajo kot *i*: *Dēmētrios* izg. *Dimitrios*, *Klērídēs* izg. *kliridis* (zato bi kazalo v sloven-

ščini tako tudi pisati: *Kliridis*); posebna pozornost naj bi veljala končnici *-es*, ki bi jo kazalo dosledno pisati *-is*. — Tu kaže spomniti na posebnost novogrščine, da ima kar šest (!) različnih *i*-jev. Vse te kaže izgovarjati in tudi sloveniti z *i*: razen *ite* se tako izgovarja še *jota*, *ipsilon* (zamolki *i*, *y*), *Kérkyra* izg. *kerkira* (navadno po domače *Krf*), dvočrkje *ipsilon jota* (*yi*), *omikron jota* (*oi*) in *epsilon jota* (*oi*). Med samimi Grki je v tej zvezi veliko zgodbic in zadreg!

Za glas *j* novogrščina samostojne črke ne pozna. Kot glas *j* izgovarjamo črko *i* pred samoglasnikom in na začetku besede: *Ioanidēs* izg. *joanidis*; pa tudi dvočrkje *gi* pred samoglasnikom (po večini): *Giánnes* izg. *janis* (slov. Janez), *Bougiaklákē* izg. *vujaklaki* (filmska igralka), *Blahogiánnēs* izg. *vlahojanis* (književnik). Naj omenim še grško pisavo in izgovarjavo imena naše države: *Giougkoslabia* izg. *jugoslavija*.

Črko *kápa* (*k*) izgovarjajo kot *k*, vendar pred *e* in *i* nekoliko mehkeje kot mi; te mehke izgovarjave ni potrebno označevati pri slovenjenju, zato *Karamanlēs* izg. *karamanlis*, *Kéa* izg. *kea* (otok, pišejo tudi *Tziá* izg. *tzija*), *Prebelákēs* izg. *prevelakis*.

Kot slovenski glas *o* izgovarjamo in pišemo grška kratki *o* (omikron) in dolgi *o* (omega): *Ahelóos* izg. *aheloos*.

Črka *sigma* (*s*) izgovarjamo navadno kot naš glas *s* (redko tudi kot naš *š*), zato ga pišemo zmeraj z našim *s* in tako tudi dosledno izgovarjamo; *Onásēs* izg. *onasis* (pisava z dvema *s* pri tem priimku je posneta po tujih jezikih, kjer skušajo s tem naznačiti izgovor *s-a*, slovenščina ima drugačna pravila izreke in je dvojni *s* pri slovenjenju zoper normo slovenskega jezika in odveč), *Rosídēs* izg. *rosidis*, (*H*)*énōsēs* (združenje, združitev), izg. *enosis* in ne *enozis*, kakor to pri nas po nemščini napak izgovarjajo in pišejo.

Črka *theta* (izg. *thita*) zaznamuje nezveneči pripornik *th*, ki ga izgovarjamo podobno kot angleški nezveneči *th*, tudi pišemo ga po tradiciji s *th*: *Theodorákēs* izg. *theodorakis*, *Áthos* izg. *athos*.

Malo težji sta tudi soglasniški skupini *tz* (*taí zita*) in *dz* (*delta zita*). *Tz* slovenimo kot *tz*, pri izgovoru pa deluje pravilo asimilacije, zato *dz*: *Mpóurtzi* izg. *burtzi*, *Kazantzákēs* izg. *kazandzakis*; skupino *dz* pa izgovarjamo in pišemo kot *dz* ali *dž*: *Hadzi-*

dákēs izg. *hadžidakis* (dž v tej besedi tudi zaradi naslonitve na turški *hadži*).

Z našim u (v pisavi in izgovarjavi) slovenimo grško dvočrkje *ou* (omikron ipsilon): Mpoúmē izg. *bumi* (ime pesnice); ime znane pevke *Merkoúrē* izg. *merkuri*, kakor bi kazalo zapisati, in ne *Mercouri*, kakor pri nas nekateri prepisujejo iz tujih zapisov.

Bolj zapleten je izgovor dvoglasnih *au* (*alfa ipsilon*) in *eu* (epsilon ipsilon), prav tako tudi pisava. Dvoglasnika namreč nista kar preprosto *au* in *eu*, kakor to predpisuje uvod v SP 62, ampak *av* ali *af* in *ev* ali *ef*. Pred samoglasniki in pred zvenečimi soglasniki izgovarjamo in pišemo *au* kot *av*, torej *Aualítēs* izg. *avalitis*, *Augé* izg. *avgi*, *Máuros* izg. *mavros*, *Stavros* izg. *stavros*, *Eua* izg. *eva*, *Eúrē* izg. *evri*. To pomanjkljivost SP 62 omenja v navedenem članku že dr. E. Mihevc-Gabrovac: »Tudi pisava au in eu v SP za novogrška diftonga au in eu ni posrečena. Grki namreč teh diftongov nikoli ne izgovarjajo tako...« In: »Pred nezvenečimi konzonanti pišemo in izgovarjamo au in eu kot af in ef: *Gláukos* *Gla-*

kos, kar za čudo pri nas tudi pravilno pišejo! *Leutérís* *Leiferis*.

Črko *zita* (starogrški *zeta*) pišemo in izgovarjamo kot naš *z* ali tudi *ž*: *Benézēs* izg. *venezis*.

Prav tako izgovarjamo in slovenimo tudi *s* pred zvenečimi soglasniki (tudi zvočniki) kot *z*: *Kosmās* izg. *kozmas*.

Brez posebnosti je tudi izgovor in slovenska pisava črk *ksi* in *psi*: *Ksenos*, *Lipsos*. Še pripomba k 2. točki 58. člena uvoda v SP 62: Pridihov in naglasov ne pišemo, saj prvih, ostrih, zdaj niti ne izgovarjajo več.

Za konec pa: dvojne samoglasnike pišemo enojno (kot v starogrščini) in jih tako izgovarjamo: *Pappá* izg. *papa*, *Brettákos* izg. *vretakos*.

Pripomba: označba *izg.* je dogovorna, nakazuje naj izgovor in, kjer ni drugače označeno, tudi našo pisavo. Seveda je treba pri zapisu imen upoštevati pravila pisanja imen v slovenščini (velika začetnice).

Marijan Tavčar
Škofja Loka

MONOGRAFIJA O ELEGIJI V SLOVENSKI LITERATURI

Nemški slavist in slovenist Peter Scherber, ki je študiral na frankfurtski univerzi in zdaj deluje na univerzi v Göttingenu, je pred nedavnim izdal monografsko razpravo o stoletnem razvoju elegijskega pesništva pri Slovencih.¹ Kakor je razvidno iz kratkega predgovora, je delal na temi več let in delo zaključil do leta 1970, ko je zanj prejel 5. decembra nagrado Südosteuropa-Gesellschaft v Münchnu. Seznam uporabljene literature na koncu knjige kaže, da pozneje razprave ni več dopolnjeval.² Ta štiriletni razpon med nastankom in izidom sicer nikakor ne more vplivati na tehtnost Scherberjeve knjige in zanesljivost rezultatov njenih raziskav, je pa nekoliko v škodo njeni aktualnosti v slovenistični znanstveni publicistiki. Še vedno pomeni Scherberjeva razprava tako po izboru teme kakor po svoji metodologiji posnemanja vredno novost v slovenski literarni vedi, vendar ne več v tolikšni meri, kakor bi jo v času svojega nastanka.

Slovenska literarna zgodovina v zadnjih letih namreč ni več tako hudo oddaljena od imanentno literarnih aspektov raziskovalnega postopka in vrednotenja dejstev, kakor se je še kazala Scherberju ob pisa-

nju enega izmed uvodnih poglavij, in tudi teoretično-zgodovinska obravnava posameznih literarnih zvrsti, vrst in žanrov ji ni več povsem tuja. Pravzaprav so bile tovrstne tendence že pred petimi leti bolj žive, kakor jih je mogel opaziti Scherber v svojem »bolj reprezentativnem kot popolnem« (str. 5) pregledu slovenskih literarno-zgodovinskih in teoretičnih del. Njegov izbor slovenistične literature mu je kazal »stališče, povsem določeno z literaturi imanentno metodo« (str. 4), le v Toporišičivi monografiji o pripovedništvu F. S. Finžgarja, opozorilo na potrebo po »povijesti književnih rodova« (str. 3) pa je opazil samo v prispevku istega avtorja v zborniku *Uvod u književnost* (Zgb. 1961 in 1969). Scherber seveda ni mogel vedeti, da so že pred Toporišičevim opozorilom nastajale posamezne študije iz slovenske zgodovine literarnih vrst (npr. balada) in stalnih metričnih

¹ Peter SCHERBER: *Die slovenische Elegie. Studien zur Geschichte der Gattung 1779—1879*, Wiesbaden, Franz Steiner Verlag GmbH 1974, X + 133 str. 8°. (Osteuropastudien der Hochschulen des Landes Hessen, Reihe III; Frankfurter Abhandlungen zur Slavistik, Band 18.)

² Najmlajša bibliografska enota: Janko Kos, *Prešeren in evropska romantika*, Lj. 1970.